

אנו פורים

כשלימור עמיר נכנסת לחדרי המאושפזים- אין פה אחד שלא נמתח בחיך על זה שש שנים היא מתנדבת בבתי חולים, אך אף פעם לא מתעניינת במחלות - 'סימפלי-מור' מצחיקה את כולם ומסיחה את דעתם מן הקושי על "הקדוש ברוך הוא מרפא חולים, אבל גם לנו יש חלק קטן", היא אומרת

אביטל צור

עצמי את העיניים וחשבי על היום הגשום ביותר בחורף הזה. השמים עמוסי עננים, האוויר צבוע באפור, אפשר לראות ממש את הקור בעיניים. ופתאום - העננים נדחקים הצדה, קשת בענן זורחת במלוא הדרה ובשלל צבעיה.

זה בדיוק מה שקורה כשלימור עמיר מגיעה לבית החולים. אל החלל העכור והחד-גוני נכנסת לפתע דמות צבעונית ועשירה ומביאה אור.

תכירי: לימור עמיר, בת 20 פלוס, כהגדרתה (ומצד שני עוסקת בהוראה כבר יותר מ-27 שנה), ליצנית רפואית.

לימור היא ליצנית בנשמתה - ליצנית בעבודה, ליצנית בבית החולים, ליצנית בריאיון וליצנית כשמנהל הבנק מתקשר לשאול מה עם המינוס, והיא מבקשת ממנו לדבר דווקא על הפלוסים שלה. ההומור הוא חלק ממנה, והוא הופך אותה לאדם שנעים, ובעיקר מצחיק, לשהות במחיצתו.

החייאה דחופה לבלון

כשהיא מגיעה לבית החולים היא ממחרת להתלבש ולעטות על עצמה את השלל האביזרים. מלבד איפור ואף אדום היא מקפידה להצטייד גם בנעליים שונות זו מזו, בבגדים בצבעים שמיותר לומר עליהם שאינם תואמים, במעין הינומה צבעונית המעטרת את תלתליה השחורים, במשקפי ענק, בשרשראות ואפילו בתג רפואי.

כשהיא מוכנה היא מתחילה לגישש אחר קורבנותיה. בעזרת אוסף של אביזרים היא כובשת את לבם של המאושפזים - מבקשת עזרה בהחייאת בלון ("מהר, אנחנו מאבדים אותו!"), מציעה לאדם מבוגר להביט במראה ("אתה חייב לראות איך אתה נראה, אתה תתאהב בעצמך. זה קורה לי כשאני מסתכלת בעצמי"), מסרקת אדם קירח ומה לא.

אומץ, כריזמה, כישורי משחק ואלתור, חוש הומור - אלו הן רק חלק המיומנויות שבאות לידי ביטוי אצל לימור, או בשמה הליצני: "סימפלי-מור". כשאנו רואות אדם חולה רובנו נוטות להזדהות עם צערו וכאבו, לשאול אותו לשלומו בהיסוס ובחשש, לדבר אתו על המצב ולברור את המילים כמו אורז - רק באופן מוקפד יותר.

ללימור יש אג'נדה אחרת לגמרי. היא אף פעם לא מדברת עם המטופל על המצב שלו, לא שואלת לשלומו או מבררת איך היה הניתוח. "קל מאוד להישאב לסבל, לקושי ולכאב ולבכות אתו ביחד, אבל אז שניכם שוקעים", היא מסבירה. "הרעיון הוא להושיט לו יד ולהעלות אותו. לקחת אותו למקומות הבריאים שלו. זה לא אומר לעשות צחוק מהמחלה, אלא להסיח את דעתו".

הרעיון אולי נשמע פשוט, אך לפעמים הוא דורש הרבה אומץ.

פעם אחת פגשתי בגריאטריה את ראש העירייה שלי לשעבר. באתי ואמרתי לו: 'אדוני ראש העיר, יש לי דו"חות חנייה, אשמח אם תפתור לי את הבעיה'. זה עשה לו הרגשה טובה"

כשלימור הגיעה לראשונה לבקר את אהרון קרוב, הפצוע האנוש מעופרת יצוקה, טרם נתנו לה להיכנס והיא בילתה את רוב הזמן עם צביה אשתו. כשהגיע העת לתקשר גם עם אהרון, החלו הפחדים לכרסם בה.

"בפעם הראשונה שרצינו להיכנס חששתי מאוד", מודה לימור. "הוא היה פצוע קשה, ללא אף, ואצלי כליצנית רפואית הכי בולט הוא האף האדום. זה כמו לבוא לאדם ולנפנף מולו במה שחסר לו. התייעצתי עם ג'ף גורדון (רכז הדרכה והשתלמות של איגוד הליצנים הרפואיים), מורי ורבי. הוא הגיע אתי ונכנסנו יחד לחדר של אהרון, שלא היה יכול לדבר בגלל כל הצינורות. ואז ג'ף - מבחינתי בלי טקט ומבחינתו בלי עכבות - אמר לו: 'אהרלה, אני רואה שאין לך אף, אולי אתה רוצה אף?' והוא הוריד את האף שלו ושם עליו. אהרון חיך. מיד אחר כך הוא סימן לנו בתנועות: 'האף קטן מדי, אני רוצה גדול יותר'."

כל התנסות שכזו מפיתה בה אומץ ומוכחה שוב כי ההומור הוא כלי נהדר, מרכז והחשוב מכול - מסיח דעת. לימור מגייסת את כל הביטחון שלה לטובת העניין, גם כשהמטופלים במצב מרתיע.

"יש לי המון סיפורים מהמחלקה האורתופדית", פותחת לימור, "שוכבים שם חיילים עם ברזלים ברגליים ודברים מזעזעים, ואני נכנסת ושואלת: 'מה זה הפיגומים האלה, בונים עליך את עזריאלי?' - לומדים לא לחדד מזה. התחפוש מחסנת. זו לא אני באמת, למרות ההזדהות שאני יוצרת עם מטופל. יש איזשהו דיסטנס ששומר עליי".

הפולנייה והג'חונן

ליצנים רפואיים רבים מעדיפים מחלקות ילדים. ילדים אוהבים ליצנים, ויש סיכוי גבוה שייהנו וישתפו פעולה. אבל לימור מאמינה שגם למבוגרים מגיעה התייחסות וגם עליהם יכול ההומור להשפיע לטובה. "במחלקת ילדים תמיד יש משפחה ושלל מבקרים, ולפני חגים מגיעים לשם מפורסמים וכוכבי ילדים. בגריאטריה שומם. אני מעודדת את הליצנים שאני מכשירה ללכת למבוגרים, לבתי אבות, למחלקות סיעודיות. זה מצטלם יפה פחות, אבל זו מצווה גדולה, והם מאוד אוהבים שבאים אליהם".

לימור עצמה משקיעה את מרב זמנה בביקור במחלקות שבהן שוכבים מבוגרים, ורואה בעיניה את ההשפעה של הליצנות על המורל שלהם.

"כשאני הולכת למחלקת גריאטריה, בדרך כלל ביום שישי, אני מבקשת מהנשים מתכוננים כי עדיין לא בישלתי. מזקנה פולנייה אני מבקשת מתכון לג'חונן וממרוקאית מתכון לגפילטע פיש. אנשים צוחקים מזה, וזה מעלה בהם

זיכרונות טובים. ושוב, אני נזהרת לא להפוך את הליצנות לביקור חולים ולא לשאול מה שלומם, כדי שלא יתחילו לספר כמה רע להם. פעם אחת פגשתי בגריאטריה את ראש העיר שלי. חשבתי לעצמי: 'איזה אדם הוא היה, ואיפה הוא עכשיו. ראוי שאחזיר אותו למה שהוא היה'. באתי ואמרתי לו: 'אדוני ראש העיר, יש לי דו"חות חנייה, אשמח אם תפתור לי את הבעיה'. זה עשה לו הרגשה טובה ממש".

לימור מפגינה מומחיות רבה בתורת הליצנות, והיא אכן מומחית, אבל התארים האקדמיים שלה הם בעצם בחינוך מיוחד ובייעוץ חינוכי, והעיסוק המרכזי שלה הוא הוראת דרמה ב'מישרים' - בית ספר לחינוך מיוחד בשוהם. נוסף על כך היא מלמדת משחק והוראת תאטרון, ואפילו שיחקה ב'צוותא' והשתתפה בהפקות כשחקנית וככימאית. בעבודתה בחינוך המיוחד לימור מעלה בכל שנה הפקה מושקעת עם תלמידיה, שעליה עובדים חודשים רבים.

"ליצנות רפואית היא מקצוע טיפולי לחלוטין, רק שהאמצעים הטיפוליים שבה - הומור, צחוק, הסחת דעת ומחשבה חיובית - מאפיינים גם את עולם המשחק.

"יש הבדל בין שחקן לליצן", מבקשת לימור להבהיר. "השחקן הוא זה שבמרכז, לעומת הליצן הרפואי שנותן לחולה להיות במרכז. הוא בא בשבילו ומתחבר אליו, לא מפיך הופעה. הכול תלוי בחולה, אבל האחריות היא על הליצן - עליו להתחבר למה שהמטופל מעביר אליו בתנועות ובמסרים. הליצן מגיע ללא טקסט קבוע, יש לו רק אמצעי עזר, אבל עליו לעשות הכול כדי להסיח את דעתו של החולה". מלבד ההוראה, המשחק וההתנדבות כליצנית - לימור היא גם אם לחמישה וסבתא לשלושה, מכשירה ליצנים רפואיים מטעם ארגון 'שמחת הלב' ואפילו רקדנית ג'אז מודרני. אפשר רק לדמיין איך השבוע שלה נראה.

"אני אדם עסוק מאוד", היא מודה, "אבל זה הולך ונעשה קל יותר מבחינה משפחתית. הילדים כבר גדולים וזקוקים לי פחות. בשביל לפגוש אותם אני צריכה לקבוע איתם - הם עסוקים יותר ממני. אז במקום לבוא לבית ריק אני מנצלת את הזמן להתנדב ולרקוד".

אני מתפעלת מהפעלתנות הרבה ושואלת אותה איך מכל העיסוקים ותחומי העניין שלה היא הגיעה לליצנות.

"תמיד רציתי להיות ליצנית", היא מספרת. "כשהייתי צעירה יותר עסקתי בליצנות ובהפעלות לימי הולדת, אבל אז הבנתי שלא ליצן כזה אני רוצה להיות, רציתי משהו מאתגר יותר. כשהייתי בתיכון הלכנו עם גיטרות לשמח אנשים בבתי חולים ולחלק להם ממתקים, ואהבתי את זה מאוד. לכן הרגשתי שליצנות רפואית תפורה עליי וחייתי להזדמנות כדי ללמוד את התחום, וזו באה לפני שש שנים בדמות שנת שבתון. השתתפתי בקורס של 'שמחת הלב'

”ליצנות רפואית היא מקצוע טיפולי לחלוטין, רק שהאמצעים הטיפולים הם הומור, צחוק, הסחת דעת ומחשבה חיובית”

”אנחנו דואגות כבר בנסיעה להצחיק אחת את השנייה. הרי לא מגיעים לבית החולים, לוחצים על כפתור וזה מתחיל. צריך להשאיר מאחור את העניינים הפרטיים שלך”

והתמקצעת. בהמשך הפכתי בעצמי למכשירת ליצנים. אני רואה בזה שליחות ומאמינה מאוד בליצנות הרפואית ככלי לזירוז ההחלמה.”

צריך שתיים לטנגו

בלו”ז של לימור מגוון סוגי התנדבות: התנדבות בקהילה, שבמסגרתה היא ועוד כמה ליצנים מגיעים למוסדות חינוך מיוחד, לבתי אבות, לבית איזי שפירא, לקו לחיים ועוד, מסתובבים בין אנשים ומשמחים אותם; התנדבות קבועה בבית החולים עם ליצנים מתלמידים שמתלווים אליה והיא מהווה מודל עבורם; ואחרונה חביבה היא ההתנדבות שלימור עושה בכל שבוע ביום החופשי שלה - נוסעת לבית החולים, בדרך כלל עם שותפה ולעתים רחוקות לבד. “קל יותר לפעול בזוג, אפשר לעשות ‘לובי’ של אחד הליצנים עם החולה מול הליצן השני. לשותפה שלי קוראים קוקי (רחל) רוטשטיין. שתינו נוסעות יחד לתל השומר, ויש לנו את השטיקים והטריקים הקבועים. אנחנו משלימות אחת את השנייה, היא מוציאה קסם - אני מקלקלת לה אותו. אנחנו דואגות להתניע כבר בנסיעה ולהצחיק אחת את השנייה, כי לא מגיעים לבית החולים, לוחצים על כפתור וזה מתחיל. צריך להשאיר מאחור את העניינים הפרטיים שלך ולהתחיל משהו חדש. עוד לפני הכניסה לבית החולים, כשאנחנו מחנות את האוטו, אנחנו משגעות את כל נהגי המוניות בסביבה. עד שאנחנו מגיעות לחולה הראשון אנחנו מחוממות.”

וכפי שההכנה להתנדבות נעשית ברצינות - אם אפשר לקרוא לזה כך - וניכרת בה מחשבה והשקעה, כך גם ההתנהלות בהתנדבות עצמה. “אנחנו מתחילות בדרך כלל עם הצוות”, מתארת לימור. “באותו דלפק, משאירות מזכרות, מספרות בדיחות, מכינות פרח מבלון ושמות באגרטל. הרי האחיות עובדות קשה מאוד, וגם אותן כדאי לשמח. אנחנו משתדלות לשאול אותן אם יש מישהו מסוים שזקוק לנו יותר היום, וממשיכות הלאה.”

אחר כך מתחיל סבב הביקורים בחדרים. בדרך כלל הן מתקבלות בחום, אך קיימים גם מקרים אחרים. “בחדר שלא מקבלים אותנו יפה - ויש דברים כאלה - אנחנו מנסות שוב אחרי פעם-פעמיים, אבל אם לא מעוניינים אנחנו לא מכריחות. זה לא קורה הרבה כי למדנו כיצד להיכנס אל הלב, אבל כשה קורה אנחנו לוקחות נשימה ועוברות חדר, לא סוחבות את האכזבה לחדר הבא. אנחנו פותחות בשיחה עם המאושפזים. שיחה היא לא כמו הופעה שהכנת מראש, אנחנו צריכות לגלות במקום מה מתאים לעשות. יש גם שבלונות קבועות כמו: ‘איך המלון? איך השירותים, הג'קוזי והספא?’”

אני מתפעלת מהיצירתיות. יש לי הרגשה שלימור היא המקור לכל השיטות והרעיונות, והיא מאשרת את מחשבותיי.

”הרעיונות כולם שלנו. למדנו את המקצוע באופן כללי, אבל אחר כך כל אחת יצרה לעצמה את הליצן הפנימי שלה. למדנו טכניקות כמו ג'אגלינג וסדנת בלונים, אבל כליצנית רפואית את כל הזמן ממציאה את עצמך, לכן את צריכה להיות יצירתית ומאלתרת ולדעת לצאת ממצבים קשים, להתגמש. צריך להבין שאין כישלונות. גם אם מתפוצץ בלון או נהרס קסם, אני אגיד ‘איפה מחיאות הכפיים? זה אף פעם לא קורה לי!’ הומור עצמי הוא ההומור הטוב ביותר שקיים.”

ואכן בעניין הזה יש ללימור משנה סדורה, שאף תלויה אצלה על המראה בחדר השינה. “משפט לימורי-סיני-עתיק”, כדבריה: “בחיים המטרה היא להצחיק את עצמך - להצחיק אחרים זה בונוס.”

זאת מחלה מידבקת

הגישה החיובית שסיגלה לעצמה לימור איננה מובנת מאליה. לפני כעשור עברה משבר קשה בחייה האישיים, משבר שאיים להוריד אותה מטה ולאפוף אותה בדיכאון. “לא היו לי כוחות להילחם. יכולתי לחשוב שאין דרך לחיות עם זה, אבל בסופו של דבר יצאתי מהמשבר - בזכות ההומור. מהמקום שבו אני נמצאת כיום, עשר שנים אחרי, זה נשמע לי כמו סרט של מישהי אחרת. למדתי לעטוף את עצמי באנשים אוהבים ואהובים, וכשאינ לי מצב רוח טוב - לשים דיסק של צ'רלי צ'פלין ולצפות בו שוב ושוב.”

המשבר השפיע מאוד על בחירתה לעסוק בליצנות רפואית, כי אם ההומור והחיוך עזרו לה - היא מאמינה שהם יכולים לעזור גם אחרים.

אני רואה את מבטיהם המחויכים של האנשים הפוגשים בה וצוחקת לא פעם מהתשובות שלה, ולרגע אני תוהה מהי מידת ההשפעה שלה על המטופלים - האם יש בצחוק יותר מהסחת דעת רגעית?

”גם אם לא מקבלים פידבק מיד, חיצוני, הליצנות יוצרת תהליכים פנימיים”, עונה לימור. “להבדיל מפסיכולוג, הטיפול הוא באמת קצר מועד, לפעמים בן דקות ספורות, אך אני מאמינה שהוא עושה את העבודה. כי גם החיוך הכי קטן, ובטח צחוק גדול, משחררים אנדורפינים למוח ומביאים לעלייה של הורמון האושר. יותר מזה, מכיוון שמדובר בהומור, שיש לו השפעות חיצוניות כמו חיוך וצחוק וחיוניות ופתאום אנרגיות טובות יותר - לפעמים אפילו אפשר לראות מיד את השיפור. זה נותן הרגשה טובה מאוד. גם המטפל וגם המטופל נהנים ומקבלים באותה מידה - זו מחלה מידבקת.”

כשנכנסים לבית חולים פוגשים פעמים רבות במקרים קשים ובאנשים קשים שלא תמיד מוכנים לקבל את העזרה, אבל ייאוש הוא בכלל לא חלק מהמילון של ליצנים רפואיים.

”פעם הגיעה מישהי שקפצה מבניין גבוה בניסיון להתאבד - ניסיון כושל, כמובן. כמעט כל צלע בגופה הייתה שבורה, ומה שהטריד אותה היה שלא הצליחה במלאכתה. היא לא הסכימה לקבל אותנו, אבל לא התייאשנו ובכל פעם השארנו משהו. עד שפעם אחת הבאנו לה פרח מבלון, עם פתק שכתבנו בו שצריך להחליף את המים כל יומיים. מאוחר יותר אמרו לי שהיא שמרה על הפרח, ואחר כך אחת האחיות סיפרה שהיא גם מבקשת שנכין לה זר. זה היה תהליך אטי, אבל ראינו את התוצאות.”

”פגשתי פעם סטודנטית מבריקה שזקקה להשתלט לב והייתה בסיכון מיד, היא ממשיכה.” היא לא הפסיקה לדבר על המוות. בהתחלה הזדעזעתי, והתגובות של כולם כלפיה היו ‘איך את מדברת, את לא נורמלית’. אבל בהדרגה הבנתי: עד שימצאו לה לב - כל יום שהיא חיה היה נס. היא ישבה בהמתנה פראית, ללב או למוות. היא הייתה מדוכאת מאוד ורצתה לדבר על הפחד שלה מהמוות. אני תמיד רוצה להתחבר לחולה מהמקום שבו הוא נמצא, אז זרמתי עם הרצון שלה. ‘פגשתי את מלאך המוות, והוא אמר שאין לו תוכניות לגבייך’, אמרתי לה, ו‘כשאת עולה למעלה את יכולה להגיד עליי כמה מילים טובות?’ לא פחדתי לדבר על המוות. אי אפשר לשקר ולומר שהכול יהיה בסדר, הרי הפחד יישאר אם תדברי עליו ואם לא, אז עדיף לדבר עליו בצחוק, לדבר בחיוך. הדברים נעשים מלחיצים פחות כשמדברים עליהם כך.”

רגישה אך לא רגשנית

”הכי קל להיות ליצנית ביום הולדת, בקניון ובהופעות - שם משלמים לך כרטיס ומוחאים כפיים, ומראש את מגיעה לאנשים שמחים שרוצים לצחוק ומיד משתפים פעולה. עבודתו של הליצן הרפואי היא אתגר יום-יומי, בכל פעם מחדש, אך האתגר מספק מאוד.”

לימור מבהירה שהתכונות החשובות ביותר לליצן רפואי הן לב טוב, רגישות ואישיות של מטפל. מכיוון שהליצנות כרוכה בהתנדבות והיא דורשת הכשרה תובענית שכוללת התנסות מעשית ולימודים עיוניים - מגיעים לתחום אנשים עם לב ענק. “חשוב להיות רגישים אבל אי אפשר להיות רגשניים, למשל לבכות בפני מטופל. צריך להציב את הגבול ולדעת להרים את המטופל למעלה”, היא אומרת, “וחוץ מזה, אגלה לך סוד קטן: ברגע ששמים אף אדום - יש תשובות לכול.”

avitaloosha@walla.com